

njih je pa tudi svoje življenje za domovino žertovalo. Na slovstvenem telovadskem polju Jahn ni veliko storil; v tem ga je bil njegov prednik Guts-Muths prekosil. S pomočjo svojega sodelalca Eiselna pak je bil izdal tudi eno delce, govoreče o telovadstvu.

Jahn je imel pri svojem nauku namen, človeka vterditi, odvaditi ga mehkužnosti in poželjivosti, odpraviti vsaka ošabnost in potrato v obleki, ter odvaditi ga zberljivosti v jedi in pijači. Priporočal je tudi telovadne izgrede in sprehajališča, pri katerih naj se neutrudljivo hodi, ter vadi prenašati žejo in lakoto, mráz in vročino, mokroto in bolečino.

(Dalje prih.)

Šolsko obzorje.

Iz šmarskega okraja. Znamenito je za učiteljstvo šolsko leto 1871. Ono daje učiteljstvu novo podobo. Prevtvarile so nam postave, nadzorstvo, stanje in plača. Ker pa je plača povsod, v tem ali unem stanu naj imenitnejša beseda, torej tudi pri nas učiteljih, po kateri se naj poprej popraša, naj tedaj o njej nekoliko spregovorim. Vsi učitelji so tožili, koliko težav jim prizadeva bernja. Vsakemu je bil bernjski čas neljub, v katerem je učitelj mogel svojo plačo iskati, hoditi od hiše do hiše, in se šaljivega in zgovornega delati. Tedaj je bil kmet gospod, učitelj berač. Še več; če pa mu ni vsako nedeljo ali praznik kako novo zapel ali ne okrogle zaorglal, ali če si je mu nevedoma kdaj zameril, kazal je pri tej priložnosti svojo jezo v neotesanih besedah in učitelj je mogel s pobešenimi ušesmi oditi. Tudi marsikteri dajalec ni mislil, da daje zernje ali mošt za zaslužek, ampak kakor dar, zastonj. Če je prišel učitelj v hišo, je sedel, kakor lesen z jezuid licem; treba ga je še bilo omehčavati, da si je prijazno besedo in lice od njega dobil. Ali niso bile take ure grenke? Res je, kedar je bilo vse skupaj, se je grenkost pozabila, če je bilo dovolj žita in vina. Naletete sô se plače na dobrih farah z učnino in štolo blizo 7 do 800 gl. Vse to se je sedaj predrugačilo. Viša šolska oblast je že občinam napovedala, da bodo v prihodnjem letu učitelji svoje plače dobivali samo v denarjih, kakor uradniki, da je vsaka bernja za učitelja prepovedana, kakor vsa druga opravila, razun orglarije, pa še tista v učnem času; da učitelj dobi 400 ali 500 gl. in da učnina vsaki teden desetko znese, kar je res za uboge starše in z otroci blagoslovljene nemogoče. Gledali so in glave vkup tiščali ljudje in nevedni občinski predniki in rekli: Kaj je pa to; kaj takega še ni bilo, svet se meša, pa toljko, bode učitelj dobil!

Na enem kraju so celo učitelju žugali, da mu bodo vse izmetali, da naj gré, da bodo drugega dobili, kateri bode za bernjo učil, orglal in mežnaril; pa k temu je sim ter tje tudi podhujskovanje pripomoglo. Ljudje so terdili, da je učitelj to sam naredil, da mu naj zdaj občina 500 gl. plača. Kmet pa se nič tako ne boji, kakor plačila in povišanega davka. To dá ljudstvu dosti govora; kateri imajo otroke, bi radi pri štibri učnino plačevali, kateri jih pa nimajo, nevoljno terdijo, naj tisti plačuje učnino, kateri ima otroke, posebno veliki posestniki se zoperstavljaajo. Učitelji imajo po 400, po stranskih krajih in terjih po 500, podučitelji pa 60%. Z novim letom dobimo že za mesec naprej plačilo. Naša velika odvisnost je

proč, odklenkalo ji je; prišli smo v čas, v katerem smo hlapčarije posebno ubogi podučitelji oprosteni, in se zamoremo prostejše gibati! *)

Iz Radeč. (Učiteljski zbor.) 10. nov. 1870 smo učitelji kerškega okraja v Radečah imeli v ondušnji šoli zbor, ktereга je vodil preč. g. okr. nadzornik Fr. Lesjak. Po kratkem pervosednikovem ogovoru smo pretresovali zastavljena vprašanja, in sicer: 1) zakaj in po kakem načertu naj se deli kazavni poduk v nižjem razredu, preden se pričinja pravi poduk? 2) s kakšnimi vajami v pismenem številjenji bi se dala učencem dobro pojasnovati desetiška sestava? 3) v čem se loči absolutna država od ustavne, in kako je vravnana vladna vredba v Avstriji? — Na prvo vprašanje je poleg drugih učiteljev obširneje odgovarjal g. Pečar, kostanjeviški učitelj. Splošna misel o tej zadevi je bila nekako taka le: Kazavnemu poduku naj se brezdvomno odmeri prostor v nižjem razredu, ki nadaljnemu poduku iz drugih nauk odpira vrata, in daje dobro podlago.

Perva učiteljeva naloga je, da otroke pripravlja za poučevanje, da jih šoli privadi, za njo oveseli in oserči. Otroci, ki pridejo prvič v šolo, so plašni, boječi, posebno, ako so jih oplašili nespametni starši, popisovaje šolo svojim otrokom kot kaznovalnico, mesto da bi jim bili izbujali veselje do šole. Previdni učitelj naj torej otroke pridobiva za šolo s prijaznim vedenjem v besedi in dejanji, da se mu bodo vdajali, kakor svoji materi v spoštovanji, ljubezni in zaupanji. Vsako priliko naj učitelj porabi, da vcepi učencem ljubezen do šole. Naj se torej v ta namen z njimi prijazno pomenkova, kazaje in razlagovaje jim razne stvari, ki jih vidijo v šoli, za stvari, ktere jim so znane doma, ktere so videli v šoli gredé. Kazaje jim šolske stvari naj jih napeljuje, da se bodo stvari vtisnili v spomin, ločevaje jih od drugih stvari, razločevaje njih dele, bistvene in nebistvene. Naj jim razlaga, čemu je ta ali ona šolska stvar. Šolsko sobo naj se primerja domači, in naj se naštevajo enakosti in razločki. Učitelj naj se preseli z učenci v duhu in po priliki, v resnici, v naravo, kjer naj se seznanijo z raznimi stvarmi na zemlji in na nebu, v raznih letnih časih. Naj jih izprašuje o živalih, kakšne so, čemu so, ktere so domače, ktere divje, ktere so koristne, ktere škodljive.

Načert za kazavni poduk se nahaja v Hermanovi knjigi „Unterklasse“, gledé vprašanja, koliko časa naj se odloči kazavnemu poduku, sklenilo se je, da zadostujejo v ta namen prvi trije tedni šolskega leta.**)

Za tem pride na versto drugo vprašanje. G. nadzornik je omenil, da je hotel s tem vprašanjem učitelje le opomniti na knjigo „Methodik des Zifferrechnens“. Po kratki razpravi pride na versto tretje vprašanje. Ko gosp. nadzornik posluša nektera prebrana izdelovanja o tem vprašanji, pravi, da bi vtegnilo začudenje učiteljem zbuditi to, da je med pedagogična vprašanja vverstil tudi politična. „Mene ni vodila misel“, pravi g. nadzornik, „z vami v zboru politikovati, spregovoriti čemo o tem le toliko, da bode sleherni izmed vas zvedel, kako je vravnana sedanja ustava v Avstriji. — Po končanem zborovanji poprime zopet besedo g. nadzornik, ter govori o svojem šolskem poslovanji med učitelji kerškega okraja. „Spoznavši vašo marljivost in gorečnost v splošnanji učiteljskih dolžnosti“, pravi med dru-

*) Vse naše slovenske brate učitelje na Štajerskem, Koroškem in Primorskem lepo prosimo, da bi „Tov.“ bolj pogosto kaj dopisovali. Vredn.

**) Kazavni poduk se ne more omejevati v kak določen čas, timveč se mora združevati z vsemi nauki — posebno pa s primerno tvarino, ki je je v Abecedniku skozi in skozi na kupe. Vredn.

gim „hodil sem k vam vselej z veseljem. Očitno rečem, da sem popolno zadovoljen z vami; vaša dela mi pričajo, da živite v resnici za svoj važni poklic“. Priporoča nam enako marljivost za v prihodnje, ter nam predstavi novega, ali prav za prav starega našega okrajnega šolskega nadzornika, preč. g. dekana leskovskega Edvarda Poljaka. Navdušena slava mu zadoni, in toliko iskrenejše ga sprejmejo učitelji, ker jim je sploh znano, kako zeló je g. dekan vnet za šolo in koliko si je že prizadeval za njo. Zahvalivši se g. Lesjaku za njegovo vljudnost, zapustimo šolsko sobo, ter gremo v gostilnico, kjer nas je čakal skupni obed. Pri kosilu sta se nam pridružila v součiteljski prijaznosti dva štajerska učitelja, namreč učitelj iz Loke in od Zidanega mosta.

Da so se verstile pri obedu pesmi z napitnicami, ni treba omenjati. Obéno navdušenje je izbudila napitnica, ki jo je napil g. nadzornik Njih veličanstvu cesarju, okrajnemu glavarju in štajerskim učiteljem. Razšli smo se z novimi sklepi, ki nam jih je vterdil spodbujajoči duh bratovske sloge predragih součiteljev, kljub vsem oviram, z novo gorečnostjo nadaljevati svoje imenitno opravilo. Blaga podporna roka za šolstvo iskrenovnetega občé ljubljenega novega preč. g. nadzornika nam pa daje poroštvo in nas navdaja s sladko nado na bogati sad.

F. F. uč.

Iz Notranjskega. (*Kaj je z nedeljsko šolo vsled novih šolskih postav?*) Ker nove šolske postave (postava o ljudski šoli od 14. maja 1869, učni in šolski red od 20. avg. 1870) nič ne omenjajo nedeljske ali ponavljavne šole, učitelji ne vedó, kaj je s to šolo, ali naj še dalje odraslo mladino ob nedeljah in praznikih podučujejo, ali ne. Da je nedeljska šola koristna in potrebna, zlasti pa na kmetih, kjer je mladež še naj več malo izobrazena, tega nikdo ne taji, in to dokazovati ni moj namen. Hočem le razvozlati to vprašanje: Ali je učitelj tudi vsled novih šolskih postav in ukazov dolžan nedeljsko šolo imeti, in ali se morajo kateri dečki in deklice postavno v nedeljsko šolo priganjati?

Da spregovorim o tej stvari, napeljal me je k temu dopis iz Černomlja v zadnjem „Tov.“ Tú se v poslednjem odstavku bere, da po §. 21. ljudske šolske postave se ima nedeljska šola odpraviti. A temu ni tako. §. 21. omenjene postave ne govori kratko malo nič o nedeljski šoli. Le v „Winterpergers Ausgabe des Volksschulgesetzes“ se bere pri razjasnevanji, a ne v določbah nove šolske postave od 14. m. 1869: „Die Sonntagschule ist einzustellen“.

Poglejmo na ukaz g. ministra za nauk in bogočastje od 12. julija 1869., št. 6299, ki govori o izpeljavi ljudske šolske postave od 14. m. 1869., in ki je edini novejših šolskih ukazov, ki omenja nedeljske ali ponavljavne šole. Tú se bere pod oddelkom: „V. Ponavljavne šole: §. 32. Ponavljavne šole naj povsod, kjer so dosedaj vpeljane, ostanejo do konec šolskega leta 1871/72, in dečki in deklice, ki so šolo (vsakdanjo) zapustili ali ki izostanejo konec tekočega šolskega leta, dolžni so do 15. oziroma do 14. leta svoje starosti v to šolo hoditi“.

§. 33. Dosedaj veljavne določbe zastrañ oproščenja nedeljsko šolo stanejo še dalje postavne. §. 34. Dolžnost učitelja na ljudski šoli je, da podučuje v tej šoli. Kjer je pri šoli več učiteljev, tam določí okrajni šolski svet, kateri naj to nalogo prevzamejo. Ako ima učitelj vsled podučevanja v nedeljski šoli več kakor 30 učnih ur na teden, mora se mu to delo posebej plačati“.

Vsled teh paragrafov bomo imeli nedeljsko šolo le do konca šolskega leta 1871/72. Res, ako bi omenjena postava bila veljavna tudi za Kranjsko, a Kranjsko in še 5 drugih dežel je izvzetih iz one določbe naučnega ministra. Druzega vladinega ukaza pa nimamo, da bi kranjskim učiteljem v tej stvari bil vodilo. Od novejših šolskih postav, veljavnih tudi za Kranjsko, imamo dvoje: 1) o šolskem nadzorništvu, in 2. o učnem in šolskem redu; a niti ena nima besedice, ki bi nam razjasnila, koliko let naj še obstane nedeljska šola, kdo in kaj naj se podučuje v njej.

Potem takem bi se lahko mislilo, da se sme nedeljska šola na Kranjskem kar opustiti. Toda kdor bi tako mislil ali delal, zeló bi se pre naglil. Nedeljska šola mora pri nas ostati iz sledečih razlogov: 1. Nimamo nobenega ukaza, ki bi veleval, da naj se ta šola odpravi; tedaj imajo še stare določbe o zadevi nedeljske šole še vedno veljavo. 2. Ponovljanje šole bodo trajale do konec šolskega leta 1871/72. še po vseh onih deželah, ki imajo že novo šolsko postavo, in po katerih se bode strogo na to delalo, da bodo otroci do 14. leta svoje starosti v vsakdanjo šolo hodili. Če bodo torej dežele, ki imajo že dobro vsakdanjo šolstvo in ki so sploh z ljudstveno omiko na boljšem od nas, še imele nedeljsko šolo, koliko bolj je potrebuje naša vsakdanji šoli odrasla mladina! 3. Nedeljska šola je že sama na sebi koristna in potrebna. Ne kaže nam torej to vprašanje še dalje pretresovati; bolje bode morda, ako se tudi nedeljske šole z enako ljubeznijo, kakor vsakdanje poprimemo. *)

Iz Poloma na Kočevskem, novega leta dan. (Srčno in blagonosno novo leto „Tovarsu“ in njegovim zvestim gg. tovaršem.) Ljubi „Tovars!“ K tvojemu 11. godu ti priserčno čestitam, ter ti iz duá serca voščim vse, kar bi te veselilo in okrepcalo na tvojem trudapolnem potu po slovenskih livadah! Brojno število verlih in zvestih naročnikov, polno torbo podučljivih in mikalnih spisov, sreča in blagostanje o vsakem oziru, — pripravno obutalo, da bi te ne žulilo na težavnem potu, — orožje zoper hudobne ljudi na potovanju, to so moja kratka pa serčna voščila, ljubi „Tovars“, k tvojemu 11. rojstnemu dnevu! — Sicer bi tudi želel, kakor sem lani pisal, da bi se bil „Tovars“ z 11. tečajem malo pomnožil, pa žali Bog, da on tega sedaj, zarad prepiclega števila naročnikov, še ne more storiti! Upajmo pa tudi o tem boljših časov! **) — Vam pa predragi sobratje in delalci na šolskem polju, vam pa želim tako novo leto, ktero naj bi vgodilo vsem vašim željam! Primerno zboljšana plača, knjiga vseh potrebnih vednost, metodična žlica, s ktere bi dajali jesti ukalačni mladini, zlato oralo za šolsko polje, ktero ne orje samo po dobri rahli zemlji, ampak tudi po terdi ledini in puščavi; — sejavnica, ki ne seje samo v glavo, ampak tudi v sercé, in iz ktere ne pada seme na terdo skalo; dragi kamen terdnega značaja, ki ne odjenja nobeni viharni sili, lepa obleka neomadežanega obnašanja v šoli in zunaj šole, čiste očnice, ki kažejo naj zlahtnejše spoznanje samega sebe, hranilček za vse bridke ure, križe in težave. To, dragi bratje, bila bi moja darila, s kterimi naj vas obdari in osreči danes pričeto novo leto 1871.

*) Naše vsakdanje ljudske šole so se naj več ustvarile iz nedeljskih šol, in še sedaj so tako imenovane „šole za silo“ po večem le nedeljske šole; v nedeljskih šolah se je do sedaj posebno po kmetih (glej „Blaže in Nežica v nedeljski šoli“) z naj večim vspehom podučevalo. Dobre nedeljske šole so še dan danes prave izobraževalnice za večjo mladino pa tudi za odraslene.

**) Učitelj naše korenine piše nam in pravi: „Kedar bode učitelj bolje shajal, pri njem tudi „Tovars“ ne bode stradal!“

Vredn.

Vredn.

Želim pa dalje še vsem tudi pravo bratovsko ljubezen in vzajemnost, želim vam bratje dragi pravo slogo, vez, ki vas naj bi vezala na dušnem polju. Ta vez pa je naš podagogičen list „Učiteljski Tovarš“.

Zberimo se torej, mili bratje, o novem letu okoli svojega edino slovenskega šolskega lista, kot se zbirajo pridne čebele okoli svoje kraljice — „matice“! Ne zabimo nikdar verli tovarši, da „v združbi je moč, in v slogi napredek“!

Sebi pa želim, da bi mi ljubi Bog tudi v novem letu ohranil ljubo zdravje; želim si marljivosti, s katero bi natanko spolnoval dolžnosti svojega težavnega stanū. Želim si knjigo, ki bi me natanko podučila o mojih lepih dolžnostih; želim si slednjič ogledalo, ki bi mi natanko kazalo napake in pogrške pri izrejevanju in odgojevanju njezne mladeži!

Te in enake darove naj nam bi novo leto poklonilo v dar. Pa že ne bo drugače, da si tudi v novem letu vrečo naj pred sami vstvarimo po prislovcici: „človek komari, in Bog ti bo pomagal“!

Ti pa, ljubi „Učiteljski Tovarš“! bodi si zvest, da, kakor v starem, tako ti bom tudi v novem letu hitil, kedar kolj kaj mikalnega za te pozvem, to koj naznaniti; bodi si zvest, da te bom po svoji slabi moči vedno s peresom podpiral.*) Vsem skupaj pa nam Bog daj srečo in blagosono novo leto!

Vendar pa bratje!, boljše čase stvarimo si naj pred s pravim zuačajem in s slogo bratovsko! I. Z.

Iz Ljubljane. V 4. odborovi seji učiteljskega društva, pri kateri je bilo naročih 6 udov, je bilo sklenjeno, naročiti časnike za l. 1871. Časniki so ti-le: „Besednik“, „Gospodar“, „Tovarš“, „Vertec“, dalje v nemškem jeziku „Verordnungsblatt“, „Spitzers Schulzeitung“, „Volksschule“, „Innerösterreichische Schulzeitung“ in dva politična lista, „Slov. Narod“, ker prinaša dostikrat šolske zadeve, za pol leta in „Südslavische Zeitung“ za četert leta.

Dalje se sklene slav. c. k. ministerstvu za uk in bogočastje na oglas dné 30. nov. l. 1870., št. 8863 po slavni c. k. vladi razložiti stan in namere društva.

— Oglas šolskim možém. Tretji tečaj ministerskega lista, kateri pod naslovom „Verordnungsblatt für den Dienstbereich des Ministeriums für Cultus und Unterricht“ razglašā vse šolske postave in ukaze, oznanila in osebne zadeve, razpise služeb, odločbe zarad šolskih knjig in učnih pripomočkov, začne izhajati 1. januarja 1871. leta.

Za gosposke in učitelje onih šol, ktere se zderžujejo iz deržavnih ali javnih zakladov, veljā vsaka postava, koj ko se razglasi po tem listu, tako, kakor da bi jim bila osebno naznanjena. Kdor ima pri šolah kaj opraviti, potreben mu je ta list.

S poštno vred je cena celemu tečaju le 2 gold. Naročila prejema „Expedit des Ministeriums für Cultus und Unterricht“ na Dunaji, kamor se naročina v frankiranih listih ali pa po poštnih nakaznicah pošilja.

— „Učiteljska beseda“ v Pragi je imenovala dr. Jan. Bleiweisa za častnega uda in mu poslala lično diplomu, ter ob enem željo izrekla po vzajemnosti našega učiteljskega društva, ki bode gotovo rado stopilo v ožjo zvezo s slavnim društvom v Pragi. „Nov.“

— Imenik (glej Tov. l. 22. p. l.) utegne gotov biti do konca januarja; brezplačno ga dobē vsi udje učiteljskega društva, ki plačajo do konca ja-

*) Prosimo!

nuarja zaostalo letnino vsaj za l. 1870, novi udje ga dobé tudi brezplačno, dokler ga bo kaj. Cena „Imenika“, ki se bo terdo vezan prodajal kakor l. l., se določi pozneje.

— Vsako sredo zimskega časa bo v sobi učiteljskega društva „Pred mostom“ zabavni večer, kjer se bo pelo, deklamovalo, učne tvarine razkladale. Ravnatelj večera se vselej sproti določi.

— Pri udovskemu društvu sta plačala g. g.: Janez Brezic iz Leskovice na Dolenskem in Jože Čerin iz Žir za l. 1871. po 6 gold.

— Pri učiteljskem društvu so plačali g. g.: Janez Pokorn iz Horjula za l. 1870. — 1 gold. Janez Brezic iz Leskovice za l. 1871. — 1 gold. France Germ iz Srednje vasi v Bohinju za l. 1869. — 1 gold. Jože Kavšek iz Vinice za l. 1870. — 1 gold. Janez Tomšič iz Ljubljane za l. 1870. — 2 gold. Leopold Belar iz Ljubljane, vstopnine 1 gold. in za l. 1870. — 2 gold. — 3 gold. Leopold Zupin iz Nadanjega Sela za l. 1870. — 1 gold.

— K učiteljskem društvu na Kranjskem je pristopil g. France Spendal, katehet in vodja štirirazredne ljudske šole v Teržiču (plač. 2 gl. 50 kr.), 1 gold. vstop. in 1 gl. za l. 1871., tedaj 50 kr. več.

Premembe v učiteljskem stanu.

Na Štajarskem. Postavljeni in prestavljeni so č. g. g.: France Falk, iz Hajdine v Setale, zač.; Jože Weiss od sv. Križa pri Slatini, v 4. razred v Celje, zač.; Ivan Žolnir iz Ponikve, za poduč. v 1. razred k sv. Križu pri Slatini; Jože Cehner, uč. v Šetalih v rogačk. okraju, je umerl. N. p. v m.

Vabilo

k naročevanju „Učiteljskega Tovarša“ za leto 1871.

„Tovarš“ še enkrat prosi vse svoje mile brate, prijatelje in domoljubne Slovence, da bi ga tudi to leto obilno in blagovoljno sprejemali v svoje hiše in ga lepo podpirali. „Tovarš“ bo hvaležnost svojo naj bolj s tem kazal, da si bo vedno bolj prizadeval izverševati vse, kar zahteva od njega šola in učiteljstvo. „Tovarš“ izhaja dvakrat na mesec in veljá za vse leto 2 gold. 50 kr., za pol leta pa 1 gold. 30 kr. Prosimo, naj se gg. naročniki še ta mesec zglašujejo, da pošiljanje ne bode zaostajalo. Tudi tiste, ki so naročnino še od pred dolžni, prosimo, da bi poravnali svoj dolg.

Vredništvo in založništvo.

Listnica. G. D. v Postojni: za l. 1871. plačano pri uč. dr. — Več g. g.: Denarja, kterege ne prejmem, tudi ne morem poterjevati. M. M.

➤ Današnjemu listu je pridjan Kazavec štev. 1, 2 str. ➤